

ЈЕЗИК СРЕМЧЕВИХ ЈУНАКА КАО ОДРАЗ МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТИ²

У раду је дата анализа језика личности у делима Стевана Сремца са циљем да се покаже да је њихов језик одраз мултикултуралности простора који писац у својим делима описује.

Познато је да је Сремац своје јунаке смештао у више средина – нишку, војвођанску, београдску. Главни јунаци Сремчевих дела служе се својим дијалектом, али писац редовно уводи и личности из других крајева и оне се по правилу служе својим идиомом. Ваља имати у виду да у доба када живи и ствара Стеван Сремац још увек није било дијалекатског описа српских говора, те се Сремац као писац реалиста представља и као познавалац српских народних говора, али и као сликар мултикултуралних средина, у чему му драгоцену помоћ пружа језик сваке поједине личности.

Кључне речи: Сремац, језик, средина, идиом, мултикултуралност.

1. Увод

Мултикултуралност је у новије време веома често експлоатисана тема у свакодневној комуникацији, а доста често и у политичком дискурсу. Ништа није могуће једноставно и лако дефинисати, па тако ни појам *мултикултуралност*. Логично је очекивати да се под тим подразумева постојање више различитих култура. Но, сада се наилази на други проблем – шта се све може (или мора) подразумевати под *културом*. По једној дефиницији култура је начин живљења припадника једне заједнице, а резултат је човековог деловања и преноси се из генерације у генерацију. Дакле, под културом се подразумевају духовна добра.

Чини се да је и овај термин растегљив и термилошки и теоретски недовољно утемељен. Такође је очигледно да мултикултуралност (па и у области језика као средства комуникације) представља прагматичну нужност.

¹ jordana.markovic@filfak.ni.ac.rs

² Овај рад је рађен у оквиру пројекта 178020 *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

У новије време се наметљиво инсистира на мултикултуралности у свим областима, те би се могло помислити да тога раније није било, поготову да га није било на нашем простору. Овим освртом, на примерима језичке мултикултуралности у Сремчевом делу (мада се може говорити и о мултикултуралности у језику), желим показати да смо за такву мултикултуралност одувек знали и у томе нисмо налазили ништа необично.

2. О Сремчевом стваралаштву

Стеван Сремац живео је од 1855. до 1906, а то значи да је стварао на крају 19. и апсолутном почетку 20. века (тек 1888. године је почео да штампа своја дела).

По речима критичара, његова дела доносе слике из живота Ниша, Београда и Војводине. Међутим, ово је уопштена и површна тврдња. Доста приповедака описује живот у Београду, за Ниш се вежу *Ивкова слава*, *Зона Замфирова* и *Ибиш ага*, а *Поп Ђира* и *поп Спира* за Војводину. Међутим, да то није прецизна констатација, потврђују подаци о главном јунаку приповетке *Вукадин*. Он је рођен у селу које се налази у Левачком срезу /Сремац, 1977: 72/, одатле одлази у најближи град који Сремац назива и паланком, а потом прелази на школовање у Крагујевац, па Београд. У Београду ради извесно време, затим одлази у место Т* и тамо наставља свој живот. Истраживачи Сремчевог дела Вукадина везују за Ужице и то није једини Ужичанин у Сремчевом делу³. Неке личности, тј. њихов говор, везују се за западну Србију. Дакле – бројне су средине у којима живе Сремчеви јунаци. Можда је у том смислу најпрецизнија Деретићева формулација да су у питању *војвођанска, нишка и београдско-србијанска средина* /Деретић, 1983: 93/, мада је занимљива и тврдња Р. Ђуровића да је Сремац „писац готово цијеле Србије: сјевера, југа, центра и запада“ /1977: 192/.

Будући да Сремац спада у писце који су настојали да што реалистичније прикажу своје јунаке, у ту сврху послужио се и језиком краја који описује. Дакле, његови јунаци говоре дијалектом свога краја, те се у његовим делима јављају народни говори карактеристични за крај који описује. Осим главних јунака и осталих аутохтоних становника краја који описује, Сремац у своја дела уводи и бројне друге личности, представљајући их њиховим сопственим идиомом. Тако се Сремац својим делом представио и као дијалектолог, доносећи обимну дијалекатску грађу. Сремчевом грађом из *Ивкове славе* и *Зоне Замфирове* послужио се Пол-Луј Тома, описујући говоре Ниша и околних села.

³ Вид. о томе и Ђукановић, 1997: 20.

3. Језик Сремчевих јунака

3.1. Сремчево дело представља дијалектологију у малом, виђену пишчевим очима. Наравно, треба имати у виду да се први прави опис једног српског народног говора појавио тек 1905⁴.

Читава армија Сремчевих ликова служи се народним говором и тим говором репрезентује свој крај. Бројних елемената народног говора има и у пишчевим наративима – у жељи да што верније прикаже своје личности, писац се у деловима нарације у којима се о тим личностима говори служи и њиховим идиомом⁵.

Све Сремчеве личности служе се говором свога краја, а поједине, у специфичним ситуацијама, и својим језиком. Стога је, на основу улоге коју имају у делу, на основу дијалекта или језика којим се служе, могућа систематизација тих ликова на више група.

У овоме прегледу неће бити евидентиране особине говора Сремчевих ликова – то би представљало веома обиман посао и то и није замисао овога рада. Такви описи могу се наћи у појединим радовима који се овом тематиком баве и на које ћу се ја повремено позивати. Језичке одлике биће навођене тек спорадично – онда када се жели документовати нека специфична тврдња и то само у мери у којој је то неопходно да се тврдња докаже, без настојања да се поброје сви примери тога типа у Сремчевом стваралаштву. Ти фрагментарни примери само су у служби основне идеје – идеје о мултикултуралности коју документује језик Сремчевих личности.

3.2. Прву групу сачињавали би „главни јунаци“ и њихови земљаци, носиоци идиома краја у коме живе и у коме се радња дешава.

Његови главни јунаци служе се призренско-јужноморавским дијалектом у делима са тематиком из Ниша, банатским идиомом шумадијско-војвођанског дијалекта у *Пон Тири и пон Спири*, „западносрбијанским идиомом“ /Ђукановић, 1977: 20/, али и другим шумадијско-војвођанским идиомима у другим делима.

Још је Матош рекао да је Сремац описао три дијалекатска типа, тј. описао је Ужичанина, Банаћанина и Нишлију /Матош, 1967: 153/.

Језик личности из појединих Сремчевих дела био је предмет анализе у неким радовима.

Међу првима је Асим Пецо дао запажања о Сремчевом језику, посматрајући га као дијалектолога, са намером да укаже „на дијалекатске особине које нуде нека литерарна остварења Стевана Сремца, а које су потврдили

⁴ Тада је у Српском дијалектолошком зборнику бр. 1, чији је покретач и дугогодишњи уредник био Александар Белић, штампана Белићева монографија *Дијалекти источне и јужне Србије*.

⁵ Петар Ђукановић то тумачи као међузависност ауторова језика и језика његових ликова /1997: 19–27/.

каснији дијалектолошки радови“ /Пецо, 1995: 247/. Он анализира језик *Поп Туре и поп Спира, Ивкове славе, Зоне Замфирове и Вукадина*. Будући да је Сремац био професор историје, Пецо је убеђен да је Сремца као студента могла привлачити близина кодификатора вуковског акцента Туре Даничића, те он на Великој школи није слушао само историјске науке /Пецо, 1995: 249/. Пецо је тврдио да је Сремац најчешће верно забележио скоро све битне особине народних говора крајева које је описивао, уз констатацију да је Сремац „ухватио неке карактеристике ужичке ијекавштине“, али „тешко је рођеном екавцу ... да буде доследан ијекавац“ /1995: 263/.

У жестоку „полемику са писцем“ упустио се и Радосав Ђуровић доказујући да Сремац није поуздани дијалектолог, указујући на бројне лексичке, али и друге језичке „пропусте“ и тврдећи да је у Вукадину писац неоправдано карактерно оцрнио динарце, стварајући на тај начин прототип својих политичких противника – радикала /Ђуровић, 1997/.

Истражујући језик аутора и његових ликова на примеру *Лимунације на селу*, П. Ђукановић тврди да „Сремчев језик кореспондира са језиком ових јунака“ /1997: 22/. Он примећује пишчеву несигурност у избору језичких особина које би биле диференцијалне за поједине дијалекте. То ће, по Ђукановићу, довести до појаве неаутентичних дијалекатских црта /1997: 23/.

За језик неких Сремчевих јунака може се рећи да је аутентичан дијалекат краја који репрезентују. То потврђује и анализа језика приповетке *Ибиш-ага*, у којој се показује да је Сремац био добар познавалац призренско-тимочких говора, тј. призренско-јужноморавског⁶.

Језик *Поп Туре и поп Спира* Јован Јерковић посматра као „урбани дијалекат“ /Јерковић, 2005: 109/. Осврћући се на јекавизме у овом делу, он истиче да су „настали према српском читању рускословенских текстова“ /2005: 113/.

У овом раду изостаће опис говора главних јунака, уз констатацију да се они служе својим дијалектом, без упуштања у анализу тог језика и његово поређење са стањем у литератури о тим говорима или са савременим стањем у говору краја из којег јунак потиче⁷.

3.3. Другу групу чине главни јунаци који су у средину у којој се радња дешава дошли из неког другог краја, задржавши, у потпуности или делимично, говор краја из којег су дошли.

Такав је, на пример, главни јунак приче *Чича Јордан, једна слика, први пут штампана 1903*. Чича Јордан је „однекле из Турске, из Старе Србије;

⁶ О томе у радовима: Марковић, 2012, Марковић, 2013а и Марковић, 2013б.

⁷ Колико је и да ли је оправдано и умесно поређење говора Сремчевих јунака са описом тих говора у литератури у једном потоњем периоду или поређење са савременим стањем – у овоме раду биће речи нешто касније.

из краја где је [...] било само у његовом седамдесет и седам белих цркава и светих манастира“ /Сремац 1977: 228/. Његов говор је призренско-јужноморавског типа, о чему сведоче најтипичније језичке црте:

- прелазак -л>-а: Господ зар тако *наредија* у своју мудрос’ 239⁸, Тој сам, ете, и ја *стануја* (42);
- доследна екавизација: *Несам* јучерашњи бачованција 231, *Несу* ово дуње! 232 и *мени* и *старејима* 232;
- заменичке енклитике: тој ли *ве* је учитељ научио? 231, Срам да *ве* бидне 235;
- аналитичка деклинација: скокнем *до твоју кућу* 233, *Петелку сас восак* 238;
- аналитичка компарација: *Поцврста* је 232, Зар беше *побољи* од Гила 239;
- губљење инфинитива: *Што ће да погине* за ништо 23), *нећу да те пустим* 233.

И Сремац има свог *Кир Гераса*, тј. *ћир Бераса*, Цинцарина који је као мали дошао у Србију, мада су се његови изјаснили као Грци и хришћани из Турске /Сремац, 1977: 513/. Тако је и овај главни јунак носилац језичких црта идиома какав је већ познат у српској књижевности.

Овде припада и *ћир Борђе* из *Лимунације на селу*⁹. За његов језик П. Ђукановић каже да „има призренско-јужноморавску основицу, али са наносима из македонских и, у мањој мери, влашких говора“ /1997: 23/¹⁰.

Овој групи може се придодати и прича *Пазар „за старо“*, *привредно-економска слика из живота београдских домаћица*.

У причу о трговини писац уводи три Циганке, „или, да их назовемо „мајсторице“ /Сремац, 1977: 322/ и оне говоре специфичним идиомом:

- са доследном екавизацијом: како да *несу* лепе /Сремац, 1977: 325/;
- са уметањем сугласника: *Страмота*, богами, *страмота!* /Сремац, 1977: 333/;
- са типичним јужноморавским множинским обликом код именица средњег рода:

Пилики, госпођааа! /Сремац, 1977: 323/.

⁸ Бројка после примера означава број стране на којој се пример налази.

⁹ Истражујући међузависност ауторског језика и језика његових ликова у приповеци „Лимунација у селу“ Стевана Сремца, П. Ђукановић налази да писац у тој приповеци има носиоце ПТ говорних особина, представнике западносрбијанских идиома и носиоце шумадијско-војвођанских говорних особина (20). Ђукановић истиче да је писац „суздржан“ према *ћир Борђу*, носиоцу ПТ говорних особина, а према другим личностима „не показује нимало наклоности“ /1997: 20/.

¹⁰ Ђукановић наводи више језичких одлика које карактеришу језик *ћир Борђа*, документујући их примерима из текста /1997: 23–26/.

3.4. Засебно место припада Ибиш аги, Турчину и Нишлији, главном јунаку истоимене приповетке, који је рођен и одрастао у Нишу, но његов језик био је предмет интересовања у више радова¹¹.

3.5. У трећу групу могу се сврстати Цигани.

Они су, најчешће као свирачи, али и у другим ситуацијама, чести ликови у Сремчевим делима. У *Ивковој слави* они су *Цигани свирачи*, у *Зони Замфировој* срећу се *Цигани музиканти* и *Циганке певачице: чучук-Ајша, Булсефа, Дудија Бошњакуша, стара Ава*; у *Вукадину* се јавља „*гомила циганске дечурлије*“, која виче за Вукадином: „*Дај ми, чичо, десет пара да купим 'леба'*“ /Сремац, 1977: 148/ итд. Језички инвентар ових личности по правилу је сиромашан и ограничен на уобичајене, добро познате комуникацијске околности.

За разлику од претходних маргиналних ликова, три Циганке из приче *Пазар „за старо“*, *привредно-економска слика из живота београдских домаћица* могу се сматрати главним ликовима те приповетке. Језик ових ликова даје више грађе, а тиме и више података за једну овакву анализу¹².

3.6. Једну групу личности чине странци у правом смислу, људи који долазе са других простора, тамо одакле долазе, говоре другим језиком, али у Сремчевим делима у комуникацији са осталим личностима служе се, по правилу, српским језиком, но евидентно је да је у питању језик странца.

Ти странци су некада музиканти. У *Ивковој слави* то је *верглаш Немац* (О јо, јо, Кристијан, данке! О Турк не добро!). У *Зони Замфировој* јавља се *пан Франђишек*, који музицира са Циганима.

Доста је ликова Немаца у Сремчевим делима, а, наравно, највише их је у *Поп Ђири* и *пон Спири*. Јерковић налази да Вавика и Бабика – Немица и Мађарица, у *Поп Ђири* и *пон Спири*, „накарадно причају својим српским језиком“ /Јерковић, 2005: 116/.

У *Погрешно експедованом аманету* странац је апотекарски помоћник *пан Куделка*.

Осим српског, те личности се понекад служе и другим, својим језиком.

Неки од ликова странаца остају само као инвентар именована, те их можемо назвати *неговорећи* ликови (нпр. у *Зони Замфировој*, то је *Швабица Хермина*; у *Поп Ђири* и *пон Спири* Шваба који држи кафану итд.).

3.7. Засебну групу чине поједине маргиналне личности којима је српски језик матерњи, али није им матерњи и дијалекат окружења у којем живе. Те личности служе се дијалектом свога краја (у *Зони Замфировој* то

¹¹ Језик овог јунака био је предмет анализе у радовима Марковић, 2012, Марковић, 2013а и Марковић, 2013б.

¹² О томе ће бити више речи касније.

су кујунџија дошљак и адвокат буџаклија, у Ибиш-аги такав лик је новинар Јевђо Мидовид Мокрогорац¹³, у Ивковој слави непознати, тј. личност коју је Сремац оставио без имена) итд.

Будући да таквих личности има у многим Сремчевим делима, може се тврдити да је то редовно била његова намера – намера да покаже да у сваком крају има и људи са других простора, да они настављају да се служе говором свога краја и у тој новој средини и да им то није сметња – ни у комуникацији, ни у животу у тој новој средини.

3.8. Језички специфичну групу представљају личности које су представници власти. Њихов говор може бити предмет социлингвистике, будући да представља неку мешавину, тј. неки вид супстандарда.

У *Погрешно експедитованом амантету* налази се „језичка“ расправа између господина Виће и господина Пере о томе шта је правилно *магазинер* или *магазинар*, као и вокатив *господин потпоручниче* или *господин-потпоручник*, на шта господин Пера закључује: „Друго је граматика, господине мој, друго државна служба ... Граматика је за децу, а чиновници се, господине мој, према прописима и служби управљају“ /Сремац, 1977: 291/.

3.9. Не сме се у осврту на језик као одраз мултикултуралности превидети податак да у Сремчевим делима елементе страног језика налазимо и код личности чији је матерњи српски. Сремчеве личности понекад употребљавају страни језик са функцијом „стилске изразитости“, како примећује Ценка Иванова /Иванова, 1997: 96/¹⁴.

Тако у *Поп Ћири и поп Спири*, као знак наклоности према „немецком воспитању“, јављају се немачке и мађарске речи у говору неких личности. Јерковић налази да честа употреба германизма „даје личностима одређени престиж“ /2005: 114/. Обе поповске кћери говоре „на немецки“.

У *Погрешно експедованом амантету* господин *Вића Вићић* обраћа се кочијашу речима: „Кад кажем: „Холт!“, онда да станеш... „ 286 итд.

3.10. Наравно, другим, страним језицима служе се и личности чији матерњи језик није српски. Неке од таквих личности говоре само страним језиком (нпр. *мис Хела Еделвајс у Вукадину*), док је код осталих страни језик повремено у употреби.

¹³ Његов говор одудара од говора околине следећим особинама: рефлексом јата: велим *није*; све о *теби*, ђегодер сам *сио*; у *мијани*; нећеш ми *вјеровати*, нема *човјека*; вала *ријеч*; *ђегодер*; преласком -л>-о: не *дао* Бог; употебом инфинитива: Ибиш-ага *ће ти платити* итд.

¹⁴ Она истиче да „јунаци дела „Поп Ћири и поп Спира“ радо употребљавају немачке и мађарске речи, истичући своју наклоност према 'немецком воспитању'“ /Иванова, 1997: 96/.

У језику Немаца у *Поп Ђири и поп Спири*, по Ј. Јерковићу, „чести су изрази и реченице на немачком језику (мањи број је написан немачким језиком, а већи транскрибован ћирилицом) /2005: 116/.

Циганке ће у жару убеђивања и немоћи у причи *Пазар „за старо“* прибећи ромском: *Авта дичен авдик со делма е кањаће! Хохо – ... ле, девла, со кердем! Оди да видите једну срамоту ... Поглете!* 333.

И Цинцари се повремено служе страном лексиком: *ћир Наун из Кир Гераса: Тартарос ми турила у срце... 525; Ех, кондрокефалос! Букова глава! 525.*

У *Погрешно експедованом аманету* апотекарски помоћник Словак *пан Куделка* служи се словачким: „*Почкај, пане!*“ 291, а налази се и његова песма на словачком /Сремац, 1977: 294/.

4. На богатој дијалекатској грађи Сремцу би могао позавидети сваки дијалектолог

Ваља имати у виду да Сремац доноси бројну дијалекатску грађу пре појављивања првог дела из српске дијалектологије, дакле – пре 1905. и Белићевих *Дијалеката источне и јужне Србије*¹⁵. Асим Пецо стога тврди да је Стеван Сремац „предухитрио дијалектологе“ /1995: 264/.

Анализирајући језик Сремчевих јунака, неки лингвисти налазе да Сремац није био доследан у употреби дијалекатских карактеристика, да има бројних дублета, које тумаче као пишчеву несигурност у избору због недовољног познавања народних говора краја који описује. Тешко је тврдити супротно, али није лако доказива ни претходна тврдња. Ваља истаћи да се ради о песничком језику за који знамо да има већу слободу. Може се помишљати на Сремчево недовољно познавање српске дијалектологије, при чему се морамо подсетити на чињеницу да дијалекатских описа тих говора и није било у то време, те је логично да у то доба и није било научника који су били добри или бољи познаваоци српских дијалеката.

Стога се мора имати у виду да је непрактично поредити језик Сремчевих јунака са сликом дијалекта коју је дао дијалектолог доста касније од појаве Сремчевог дела. Јован Јерковић истиче да Сремац описује паланку и да је у *Поп Ђири и поп Спири* „већ од прве странице ... јасно да језик личности и језик писца представљају урбани дијалекат“ /2005: 118/. Он свој рад насловљава као *Супстандард у Сремчевом „Поп Ђири и поп Спири“*. О томе да је супстандард карактерисао и Сремчеву нарацију и његов опис говорио је и књижевни критичар Димитрије Вученов /Вученов, 1965/.

Може се Сремац посматрати и као социолингвиста – нико не може тврдити да није могућа међудијалекатска интерференција у језику било које

¹⁵ Пре Белићевог дела појавила се књига Норвежанина Олафа Брока *Дијалекти најјужније Србије*, штампана 1903. у Бечу на немачком језику.

јединке, а поготово да није могуће избећи утицај књижевног језика. То је видљиво у бројним ситуацијама.

Тако у говору чича Јордана имамо:

- Ич нема га, ете, твојега *Ги́ла* 237, *Ги́лов* татко 239 – дакле облике генитива (а чича Јорданов говор карактерише аналитичка деклинација) и облик присвојног придева *Ги́лов* какав је карактеристичан за неке западне говоре;
- ја би *бегао* од вас 232 – облик радног глаголског придева са *-л>-о*, а не радни придев типа *бегаја*, који представља одлику говора овог јунака,
- оће те *одржати* убаво 232 – са глаголом у инфинитиву, али и футур типа *ћу* му се *пофалим* 233, који указује на одсуство инфинитива итд.

Леп пример језичке интерференције налазимо у говору Циганки из поменутог приче *Пазар „за старо“*. Њихов говор карактеришу:

- црте јужноморавског говора:
- *Пилики, госпођааа!* 323; Ево, погледај, ‘оћеш *пилики?* 325;
- црте ПТ дијалекта:
- доследни екавизам: како да *несу* лепе; 325, Ама *неје* за моду, госпоја 332;
- аналитичка деклинација: ‘оће да га женим *с девојку из Стремчицу* – а ми смо *из Мељак* 325, У много је *параде* било 327.

Неке језичке особине њиховог говора карактеристичне су за северније српске говоре: како *боле* без ћерку 325, *Волем* женско дете 325.

Извесни делови су на ромском језику:

Авта дичен авдик со делма е кањаће! Хохо – ... ле, девла, со кердем!

Оди да видите једну срамоту... Поглете! 333.

На овај начин је показано и кретање ове ромске заједнице – језик је последица и огледало њиховог кретања – из сваког краја они су преузели по коју језичку одлику.

5. Закључне напомене

Ако су норме правила која нам кажу шта је у једној заједници, тј. у једном друштву оно што се очекује и препоручује, онда језик Сремчевих јунака недвосмислено казује да је језичка мултикултуралност на нашем простору стар и општеприхваћени начин комуникације.

Данас, када се може говорити о два главна процеса у култури – величању своје културе и културном плурализму, тј. толерантном понашању према свим културама, може се тврдити да је Сремац дао драгоцен и прагматичан пример кроз језик својих јунака.

За данашњу Европу се тврди да су њена суштинска вредност њене културне различитости. Такав систем вредности ми смо вековима усвајали (и усвојили) живећи у мултикултуралном и мултијезичном друштву, усвајајући културу тог друштва, неприметно, несвесно и природно. Тиме у свакодневном животу стварамо културне вредности у оквиру своје нације које преносимо и на будуће генерације. Сведочанство о томе налазимо и у језику, тј. језицима бројних Сремчевих јунака.

Споредна ствар за ово разматрање јесте питање да ли је језик тих јунака аутентичан и да ли у свим детаљима одговара језику датог краја, о чему говоре поједини истраживачи говора Сремчевих јунака. Сремац се може сматрати најбољим дијалектологом времена у којем живи.

Литература

- Башић: G. Вашић, *Evropske integracije i politika multikulturalnosti u Srbiji*. www.doiserbia.nb.rs. 16. 10. 2014.
- Вученов, 1965: Димитрије Вученов, Регионалност у епохи српског реализма. Београд: *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, књига 31, 205–228.
- Деретић, 1983: Јован Деретић, *Историја српске књижевности*. Београд.
- Ђукановић, 1997: Петар Ђукановић, Међузависност ауторског језика и језика његових ликова у приповеци „Лимунација на селу“ Стевана Сремца, *Књижевно дело Стевана Сремца – ново читање*, Лингвистичка секција. Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу и Студијска група за српски језик и књижевност Филозофског факултета, 19–27.
- Ђуровић, 1977: Радосав Ђуровић, Стеван Сремац и Ужичани, особито кроз језик, *Књижевно дело Стевана Сремца – ново читање*, Лингвистичка секција. Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу и Студијска група за српски језик и књижевност Филозофског факултета, 191–201.
- Иванова, 1977: Ценка Иванова, Типолошки осврт на језик Стевана Сремца, *Књижевно дело Стевана Сремца – ново читање*, Лингвистичка секција. Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу и Студијска група за српски језик и књижевност Филозофског факултета, 93–98.
- Јерковић, 2005: Јован Јерковић, Супстандард у Сремчевом „Поп Тири и поп Спири“. Нови Сад: *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 109–133.
- Марковић, 2012: Јордана Марковић, Језик Ибиш аге Стевана Сремца. Ниш: Филозофски факултет, *Годишњак за српски језик*, година XXV, број 12, 99–115.

- Марковић, 2013а: Јордана Марковић, Језик Сремечевог Ибиш-аге као одраз културолошких преплитања, *Српско језичко наслеђе на мултикултурном простору Баната*. Темишвар: Филолошки, историјски и теолошки факултет Западног универзитета у Темишвару, Зборник радова са истоименог научног скупа са међународним учешћем, 102–112.
- Марковић, 2013б: Јордана Марковић, Ибиш-ага Стевана Сремца и Видосава Петровића, Традиција и иновације у савременом српском језику, *Српски језик, књижевност, уметност*. Крагујевац: Зборник радова са 7. Међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (26–27. X 2012), Књига 1, 101–111.
- Матош, 1967: А. Г. Матош, *Видици и путеви, Наши људи и крајеви*. Загреб: Матица хрватска.
- Сремац, 1977: Стеван Сремац, *Вукадин и друге приповетке* (Приредио: Ђуро Гавела). Београд: Просвета.
- Сремац, 1962: Стеван Сремац, *Одабране приповетке, Коштана* (Приредио: др Радмило Димитријевић). Београд: Савремена школа.
- Пецо, 1995: Асим Пецо, Стеван Сремац као дијалектолог. Београд: *Јужнословенски филолог*, LI, 247–265.
- Тома, 1998: Пол-Луј Тома, *Говори Ниша и околних села*. Београд: САНУ и Институт за српски језик, *Српски дијалектолошки зборник*, XLV.

Иордана Маркович

ЈЗЫК ГЕРОЕВ СТЕВАНА СРЕМАЦА КАК ОТРАЖЕНИЕ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛЬНОСТИ

(Резюме)

В настоящей работе мы провели анализ языка героев в произведениях Стевана Сремаца, чтобы показать, что писатель, даже такой деталью, какой является язык каждого героя отдельно, понимал необходимость бытия и существования в мультикультурном пространстве. На самом деле, будучи Сремац, как по правилу, изображал данную среду с такими же особенностями, характерными для нее, какими являются лингвистические и культурологические особенности, он постоянно включал образов, которые не из этой среды. Но они должны, несмотря на это, включаться в нее без малейшей проблемы, а также быть принятыми этой средой.

Ключевые слова: язык, Сремац, мультикультуральность, образы.

